

**Açık ve Uzaktan Öğrenme Ortamlarında Uygulanan
Ölçme ve Değerlendirme Sürecine İlişkin Alan
Uzmanlarının Görüşleri: Bir Durum Çalışması***

**Opinions of Field Experts on Measurement and Evaluation
Process Implemented in Open and Distance Learning
Environments: A Case Study**

İlker USTA¹, Hakan KILINÇ², Muhammet Recep OKUR³

¹Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, Uzaktan Eğitim Anabilim Dalı.
ilkerusta@anadolu.edu.tr

²Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, Uzaktan Eğitim Anabilim Dalı.
hakankilinc@anadolu.edu.tr

³Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, Uzaktan Eğitim Anabilim Dalı.
mrecepokur@anadolu.edu.tr

Makale Türü/Article Types: Araştırma Makalesi/ Research Article

Makalenin Geliş Tarihi: 28.05.2021

Yayına Kabul Tarihi: 15.12.2021

ÖZ

Gerçekleştirilen bu çalışma kapsamında, açık ve uzaktan öğrenme süreçlerinin önemli bir bileşeni olan ölçme ve değerlendirme sürecinde dikkat edilmesi gereken unsurların neler olması gerektiğini belirlemek amaçlanmıştır. Bu kapsamda ölçme-değerlendirme ve açık ve uzaktan öğrenme alanındaki uzmanların görüşlerini elde etmek amacıyla durum çalışması deseni kullanılmıştır. Veri toplama tekniği olarak odak grup görüşmesi tekniğinin kullanıldığı bu araştırmada, katılımcıların belirlenmesi noktasında amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu noktada ölçüt olarak, katılımcıların ölçme ve değerlendirme alanında veya açık ve uzaktan öğrenme alanında uzman olmaları göz önünde bulundurulmuştur. Bu kapsamda beş gruptan oluşan odak grup görüşmelerine 10'u ölçme ve değerlendirme alanında, 15'i açık ve uzaktan öğrenme alanında olmak üzere toplam 25 alan uzmanı katkı sağlamıştır. Çalışma sonunda elde edilen sonuçlar, soru sayısının ve çeşitliliğinin artırılması, mutlak değerlendirmenin kullanılması, şans başarısı için düzeltme uygulamasının olmaması, süreç değerlendirilmesi yapılması, soruların üretildiği öğrenme materyallerinin nitelikli olması, en az kavrama düzeyinde sorular sorulması, açık uçlu soruların sorulması ve bu soruları değerlendirecek uzman ekiplerin kurulması, kitaplarda ünite başında yer alan kazanımların yazılmasına yönelik ve soru üretimine yönelik hizmet içi eğitimlerin verilmesi

***Alıntılama:** Usta, İ., Kılınç, H., ve Okur, M.R. (2022). Açık ve uzaktan öğrenme ortamlarında uygulanan ölçme ve değerlendirme sürecine ilişkin alan uzmanlarının görüşleri: bir durum çalışması. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(1), 167-200.

yönünde olmuştur. Çalışma sonunda, elde edilen bulgulardan yola çıkarak bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Açık ve uzaktan öğrenme, Durum çalışması, Odak grup görüşmesi, Ölçme ve değerlendirme.

ABSTRACT

Within the scope of this study, it was aimed to determine the factors that should be considered in the measurement and evaluation process, which is an important component of open and distance learning processes. In this context, case study design was used in order to obtain the opinions of experts in the field of measurement-evaluation and open and distance learning. In this study, in which focus group interview technique was used as data collection technique, criterion sampling method, which is one of the purposeful sampling methods, was used in determining the participants. At this point, it is taken into consideration that the participants are experts in the field of measurement and evaluation or in the field of open and distance learning as a criterion. In this context, a total of 25 field experts, ten in the field of measurement and evaluation, 15 in the field of open and distance learning, contributed to the focus group meetings consisting of five groups. The results obtained within the scope of the study are as follows; increasing the number and variety of questions, using absolute evaluation, four mistakes do not reduce one right, doing process evaluation, the learning materials from which the questions were produced were qualified, asking questions at the least comprehension level, asking open-ended questions and establishing expert teams to evaluate these questions, providing in-service trainings for writing the acquisitions at the beginning of the unit in the books and for question generation. At the end of the study, some suggestions were made based on the findings obtained..

Keywords: Case study, Focus group interview, Measurement and evaluation, Open and distance learning.

GİRİŞ

Eğitim-öğretim, insan davranışlarını geliştiren ve girdileri, süreci, çıktıları ve kontrolü olan bir sistem olarak değerlendirilebilir. Eğitim-öğretim sisteminde kontrol, ölçme ve değerlendirme bileşeni sayesinde yapılır. Eğitim öğretimin planlaması ve yönlendirilmesi süreçlerinin yanı sıra, öğrenenlerin başarısının ölçülmesinde etkin olarak kullanılan ölçme ve değerlendirme bileşeni, öğrenenlerin başarılarını ve eksikliklerini belirlemek, öğretim yöntemlerinin etkililiğini anlamak ve uygulanan programın kuvvetli ve zayıf yanlarını ortaya çıkarmak için yapılmaktadır (MEB, 2004). En sınırlı biçimde ölçme, “bir büyüklüğün gözlenip aynı cinsten bir birimle gösterilmesidir” (Kan, 2009). Daha özel olarak ise belirli nesne ya da nesnelerin belirli

bir özelliğe sahip olup olmadığının, sahipse sahip oluş derecesinin gözlenip gözlem sonuçlarının sembollerle ifade edilmesidir (Tekin, 2004). Bu tanımlara göre, öğrenenlere not verme işleminin bir ölçme işlemi olduğunu söylemek mümkündür. Değerlendirme ise ölçme sonuçlarını bir ölçütle karşılaştırıp yargıda bulunma işlemidir (Tekin, 2004). Panda (2003) değerlendirmeyi, öğrenme hedefleri yönündeki ilerleme süreciyle ilgili öğreticiye bilgi sağlayan bir araç olarak ele almaktadır. Değerlendirme hem sürece hem de ürüne yöneliktir, formal ve informal değerlendirme biçimlerini kapsar. Bu noktadan hareketle, öğrenenlerin öğrenme süreci sonunda başarılı ya da başarısız olmaları kanaatine varılması, bir değerlendirme aşaması olarak görülebilir. Aynı şekilde yine değerlendirme sonucunda öğretim yöntemlerinin ne kadar etkili olduğu sonucuna da ulaşılabilmektedir.

Açık ve uzaktan öğrenme ortamlarında kâğıt-kalem (çoktan seçmeli, klasik yazılı sınav, kompozisyon yazma, boşluk doldurma, doğru-yanlış) sınavlarının yanı sıra kullanılabilir başka alternatif yöntemlerin olduğu da söylenebilir. Bu alternatif yöntemler arasında; performans değerlendirme, ürün dosyası (portfolyo), proje, probleme dayalı öğrenme gibi daha çok yapılandırıcı yaklaşımlar yer almaktadır (Simonsno, Smaldino, Albright ve Zvacek, 2003). Bununla birlikte, açık ve uzaktan öğrenme ortamlarındaki ölçme ve değerlendirme sürecinde; çevrimiçi kısa sınavlar ve testler, eş zamanlı olmayan iletişim, eş zamanlı iletişim, oyunlar ve simülasyonlar ile grafik düzenleyiciler gibi stratejiler de kullanılabilir (Simonson, Smaldino, Albright ve Zvacek, 2012).

Açık ve uzaktan öğrenme süreçlerinde ölçme ve değerlendirme türlerine ilişkin alanyazında farklı sınıflandırmalar ile karşılaşmaktadır. Bu kapsamda en yaygın sınıflandırma, öğrenme etkinlikleri devam ederken yapılan biçimlendirme amaçlı değerlendirme (formative assessment) ve öğrenme etkinlikleri sonunda gerçekleştirilen düzey belirleme amaçlı yapılan değerlendirme (summative assessment) şeklindedir (Karadağ, 2014). Buna göre biçimlendirme amaçlı değerlendirme; geribildirimleri, öğrenenlerin gelişimlerini izlemelerine olanak sağlayan öz-değerlendirme (form) testlerini, ödevlerden, akranlardan ya da öğreticilerden alınan geribildirimleri, öğretici

ya da diğer öğrenenlerle olan etkileşimi ve öğrenenleri sınavlara hazırlayan testleri içermektedir. Düzey belirleme amaçlı değerlendirme ise gözetimli dönem sonu sınavlarını, başarı notuna etki eden ödevleri ya da performans sınavlarını içermektedir. Düzey belirleme amaçlı değerlendirmenin temel amacı, öğrenenlerin başarı durumlarını kayıt altına almak ve raporlaştırmaktır (Morgan ve O'Reilly, 1999). Açık ve uzaktan eğitimde değerlendirme sürecine ilişkin olarak Simonson vd. (2012) ise objektif ve subjektif değerlendirme ile biçimlendirme ve düzey belirleme amaçlı değerlendirme şeklinde bir sınıflama yapmıştır. Bu kapsamda objektif ve subjektif değerlendirme, öğrenenlerin başarısını ölçmede kullanılan araçların özellikleriyle ilgiliyken; biçimlendirme ve düzey belirleme amaçlı değerlendirme, ölçme sonuçlarının nasıl kullanılacağı ile ilgilidir. Açık ve uzaktan eğitimde objektif değerlendirme, önemli sınırlılıkları olmasına karşın uygulama ve değerlendirmenin kolay olması, öğrenme/ders yönetim sistemlerinde kullanılabilmesi, bireyselleştirilebilmesi, kişiye uyarlanabilmesi, bilgisayarla notlandırılabilmesi ve anında geribildirim verilebilmesi açısından avantaj sağlamaktadır. Çoktan seçmeli testler objektif testlere en iyi örneklerdir. Diğer yandan, araştırma makalesi, proje, çevrim-içi tartışmalar, e-portfolio ve kavram haritası subjektif değerlendirmede kullanılan araçlardır (Simonson vd. 2012). Simonson vd. (2012)'e göre açık ve uzaktan eğitimde öğrenenleri değerlendirmede kullanılan biçimlendirme ve düzey belirleme amaçlı değerlendirmede objektif ve subjektif değerlendirmedeki ölçme araç ve teknikleri kullanılabilir. Bununla birlikte, biçimlendirme amaçlı değerlendirmede kullanılacak araç ve teknikler hem öğreticinin hem de öğrenenlerin öğrenim süreci boyunca gelişimlerini izlemelerini sağlayacak şekilde ve sürekli geribildirim yoluyla öğrenme yaşantılarını zenginleştirecek biçimde tasarlanmalıdır. Bu bağlamda önemli olan noktanın, açık ve uzaktan öğrenme ortamlarında uygulanan ölçme ve değerlendirme süreçlerinin iyi bir şekilde tasarlanması ve buna bağlı olarak güvenilir sonuçlara ulaşılmasıdır.

Araştırmanın Önemi

Ahmad (2020), öğrenenlerden fiziksel olarak ayrı olan öğretmenlerin, onların performanslarını ölçme konusunda çok az seçeneğe sahip olduklarını belirtmektedirler.

Ayrıca, açık ve uzaktan öğrenme ortamlarında ölçme ve değerlendirme süreçleri, öğrenenlerin çeşitli öğrenme materyallerine sahip olmaları, farklı yaş ve meslek gruplarına ait olmaları, programlara farklı amaçlarla kayıt yaptırılmaları ve başarı için farklı ölçütlerinin olması gibi nedenlerle sorunlu bir süreç olarak nitelendirilir (Özkanal ve Özgür, 2017; Thorpe, 1988). Bununla birlikte, açık ve uzaktan öğrenmenin kendine özgü yapısı nedeniyle değerlendirme sürecinin yüz yüze eğitimden farklı olup olmadığı tartışılan bir konudur. Buna rağmen geleneksel öğrenme ortamları için geçerli olan birçok değerlendirme yaklaşımı açık ve uzaktan öğrenme için açık ve uzaktan öğrenmenin doğasında bulunan uzaklık, öğrenenler arasındaki farklılaşmalar, programlardaki öğrenen sayısının çokluğu gibi birçok nedenden dolayı yetersiz kalmakta ya da uygulanamamaktadır (Kara, 2009). Açık ve uzaktan öğrenme süreçlerinde uygulanan ölçme ve değerlendirme sürecinin bahsedilen bu sorunlardan arındırılarak doğru şekilde uygulanması; öğrenme süreçlerindeki kalitenin artırılması, öğretici ve yönetim için karar vermeyi kolaylaştırması, öğreneni öğrenme konusunda motive edebilmesi açısından önem taşımaktadır.

Açık ve uzaktan öğrenme süreçlerinde ölçme ve değerlendirme sürecinin önemi içinde bulunduğumuz Covid-19 pandemi süreci ile birlikte bir kez daha ortaya çıkmıştır (Özdoğan ve Berkant, 2020). Bir eğitim-öğretim sisteminin başarılı olmasında, sistemin felsefesine uygun ölçme ve değerlendirme yöntemleriyle değerlendirme yapılmasının önemi bir rol oynadığı (Balcı ve Tekkaya, 2000) göz önüne alındığında, uygulanan ölçme ve değerlendirme sürecinin kapsamlı bir şekilde tasarlanması gerektiği ifade edilebilir. Ölçme ve değerlendirme süreçlerinin kapsamlı bir şekilde tasarlanması; sınavların geçerliğini ve elde edilen puanların güvenilirliğini artıracak bir unsur olarak görülmektedir (Sarı, 2020). Dolayısıyla açık ve uzaktan öğrenme süreçlerinde ölçme ve değerlendirme noktasında aksayan yönlerin ortaya çıkarılmasının ve bu noktaların iyileştirilmesi için gerekli olan ihtiyaçların belirlenmesinin, bu ortamlardaki ölçme ve değerlendirme süreçlerinin amaca hizmet edebilmesi için önemli bir gereksinim olduğu düşünülmektedir.

Bu noktadan hareketle, açık ve uzaktan öğrenme ortamlarında ölçme ve değerlendirme süreçlerinde eyleme geçilmesi gereken unsurlar üzerine çözüm önerileri sunan bu çalışmanın alana katkı sağlayacak nitelikte olduğu ifade edilebilir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, açık ve uzaktan öğrenmede ölçme ve değerlendirme uygulamaları ile ilgili dikkat edilmesi gereken unsurların neler olması gerektiğini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda alan uzmanlarının görüşlerine başvuru bu çalışma kapsamında belirlenen araştırma soruları şu şekildedir:

Açık ve uzaktan öğrenme süreçlerinde;

- Ölçme ve değerlendirme süreçlerinde hangi noktalara dikkat edilmelidir?
- Program geliştirme ve program iyileştirme süreçlerinde hangi noktalara dikkat edilmelidir?
- Kullanılan soru türleri bağlamında hangi noktalara dikkat edilmelidir?
- Soru kalitesini artırabilmek için neler yapılmalıdır?

YÖNTEM

Gerçekleştirilen bu çalışma kapsamında nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması deseni (case study) kullanılmıştır. Merriam (2013), durum çalışmasını sınırlı bir sistemin derinlemesine betimlenmesi ve incelenmesi olarak tanımlamaktadır. Yin (1984) ise durum çalışmasını; araştırmada “nasıl” ve “niçin” sorularına odaklanıldığında, araştırmacının olaylar üzerinde çok az ya da hiç kontrolünün olmadığı, olayın ya da olgunun kendi doğal yaşam çerçevesinde çalışıldığında ve olay ve gerçek yaşam arasındaki bağın yeterince açık olmadığı zamanlarda kullanılan bir araştırma yöntemi olarak tanımlamaktadır. Bununla birlikte durum çalışması deseninde, çoklu kaynakları içeren veri toplama araçları (gözlemler, görüşmeler, görsel-ışitseller, doküman analizi, raporlar) da kullanılmaktadır (Creswell, 2007). Bu noktadan hareketle gerçekleştirilen bu araştırmada, çalışma konusu ile ilgili gerçekleştirilen uygulamaları içeren bir doküman analizi gerçekleştirilmiş, ardından açık ve uzaktan

öğrenmede ölçme ve değerlendirme uygulamaları ile ilgili dikkat edilmesi gereken unsurların neler olması gerektiğine ilişkin alan uzmanlarının görüşlerine başvurulmuştur.

Çalışma Grubu

Bu çalışmada amaçlı örneklem seçim yöntemlerinden olan ölçüt örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Ölçüt örnekleme yöntemindeki temel anlayış, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. Burada önceden hazırlanmış bir dizi ölçüt kullanılabilceği gibi ölçütler araştırmacı tarafından da geliştirilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Ölçüt olarak katılımcıların ölçme ve değerlendirme alanı ve/veya açık ve uzaktan öğrenme alanında uzman olmaları gözetenilmiştir. Bu kapsamda gerçekleştirilen çalışmaya on ölçme ve değerlendirme, 15 açık ve uzaktan öğrenme alanından olmak üzere toplam 25 katılımcı katkı sağlamıştır. Katılımcıların demografik bilgileri Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Katılımcı	Unvan	Uzmanlık Alanı
Katılımcı 1	Prof. Dr.	Açık ve Uzaktan Öğrenme
Katılımcı 2	Prof. Dr.	Açık ve Uzaktan Öğrenme
Katılımcı 3	Prof. Dr.	Açık ve Uzaktan Öğrenme
Katılımcı 4	Prof. Dr.	Ölçme ve Değerlendirme
Katılımcı 5	Prof. Dr.	Açık ve Uzaktan Öğrenme
Katılımcı 6	Prof. Dr.	Ölçme ve Değerlendirme
Katılımcı 7	Prof. Dr.	Ölçme ve Değerlendirme
Katılımcı 8	Prof. Dr.	Ölçme ve Değerlendirme
Katılımcı 9	Doç. Dr.	Açık ve Uzaktan Öğrenme
Katılımcı 10	Doç. Dr.	Açık ve Uzaktan Öğrenme
Katılımcı 11	Doç. Dr.	Ölçme ve Değerlendirme
Katılımcı 12	Doç. Dr.	Açık ve Uzaktan Öğrenme
Katılımcı 13	Doç. Dr.	Ölçme ve Değerlendirme
Katılımcı 14	Doç. Dr.	Açık ve Uzaktan Öğrenme
Katılımcı 15	Doç. Dr.	Açık ve Uzaktan Öğrenme
Katılımcı 16	Prof. Dr.	Ölçme ve Değerlendirme
Katılımcı 17	Doç. Dr.	Ölçme ve Değerlendirme
Katılımcı 18	Dr. Öğr. Üy.	Ölçme ve Değerlendirme
Katılımcı 19	Doç. Dr.	Ölçme ve Değerlendirme
Katılımcı 20	Prof. Dr.	Açık ve Uzaktan Öğrenme
Katılımcı 21	Doç. Dr.	Açık ve Uzaktan Öğrenme
Katılımcı 22	Prof. Dr.	Açık ve Uzaktan Öğrenme
Katılımcı 23	Doç. Dr.	Açık ve Uzaktan Öğrenme
Katılımcı 24	Dr. Öğr. Üy.	Açık ve Uzaktan Öğrenme
Katılımcı 25	Doç. Dr.	Açık ve Uzaktan Öğrenme

Veri Toplama Aracı

Durum çalışması deseninde temel veri toplama tekniği görüşmedir. Bu desende kullanılan görüşme tekniği, araştırmacılara etkileşim, esneklik ve alt sorular yoluyla irdeleme olanakları sunar (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu bağlamda, gerçekleştirilen bu çalışma kapsamında verilerin elde edilmesi amacıyla dört sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formunun kullanıldığı odak grup görüşmesinden yararlanılmıştır. Akademik çalışmalarda yaygın bir şekilde kullanılmakta olan odak grup görüşmesi (Bloor, Frankland, Thomas ve Robson, 2001), küçük bir grupla moderatör arasında gerçekleştirilen görüşme sürecinde, grup dinamiğinin etkisini kullanma, derinlemesine bilgi edinme ve düşünce üretme tekniğidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Krueger ise (1994) odak grup görüşmesini, bireylerin düşüncelerini

serbestçe söyleyebileceği bir ortamda dikkatlice planlanmış bir tartışma olarak tanımlanmaktadır. Odak grup görüşmelerinin amacı, belirlenen bir konu hakkında katılımcıların bakış açılarına, yaşantılarına, ilgilerine, deneyimlerine, eğilimlerine, düşüncelerine, algılarına, duygularına, tutum ve alışkanlıklarına dair derinlemesine, detaylı ve çok boyutlu nitel bilgi edinmektir (Bowling, 2002). Odak grup görüşmelerinde önemli olan katılımcıların kendi görüşlerini özgürce ortaya koymalarını sağlayacak ortam oluşturmaktır. Bu anlamda odak grup görüşmelerinin en önemli avantajı, grup içi etkileşimin ve grup dinamiğinin bir sonucu olarak yeni ve farklı fikirlerin ortaya çıkmasıdır (Kitzinger, 1995). Katılımcıların düşüncelerini ve yaşantılarını açığa çıkarmak amacıyla soru sorma, tartışma ve özetleme teknikleri kullanılarak bir moderatör tarafından yönetilen odak grup görüşmeleri, en fazla on veya 12 katılımcıdan oluşur (Karabekir, Tozlu ve Şencan, 2015). Odak grup görüşmeleri sırasında alan uzmanlarının görüşlerini elde edebilmek amacıyla kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu ise katılımcılardan detaylı bir şekilde görüş alabilmek için kullanılan en yaygın tekniklerden biridir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014).

Veri Toplama Süreci

Bu çalışma kapsamında beşer katılımcıdan oluşan toplam beş odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen odak grup görüşmelerinde her bir grubu bir moderatör yönlendirmiştir. Görüşme sırasında katılımcıların “U” şeklinde oturmaları sağlanmış ve masalara birer kalem ve kâğıt konulmuştur. Giriş kısmında araştırmanın amacı açıklanmış, katılımcıların kısaca kendilerini tanıtmalarıyla görüşmelere başlanmıştır. Grubu oluşturan katılımcıların hem ölçme ve değerlendirme alanından hem de açık ve uzaktan öğrenme alanından oluşmasına özen gösterilmiştir. Yaklaşık olarak 120 dakika süren yarı yapılandırılmış görüşmelerin gerçekleştiği gruplarda veriler, moderatörler tarafından kayıt altına alınmıştır.

Katılımcıların açık ve uzaktan öğrenme ortamlarında uygulanan ölçme ve değerlendirme sürecine ilişkin görüşlerini elde edebilmek amacıyla dört sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme soruları kullanılmıştır. Görüşmeler öncesi, yarı

yapılandırılmış görüşme formunun, nitel araştırma yöntemleri konusunda çalışmakta olan üç uzmanın görüşü alınarak kapsam geçerliği sağlanmış ve son hâli verilmiştir. Katılımcılara yöneltilen açıklama ve araştırma soruları şu şekildedir:

“Açık ve uzaktan öğrenme hizmeti veren yükseköğretim kurumlarında ölçme ve değerlendirme uygulamaları oldukça önemlidir. Öğrenenlere sunulan öğrenme kaynaklarının kaliteli olmasının yanı sıra eğitim programının ölçme ve değerlendirme öğesinin de mevcut koşullar ve akademik gelişmeler çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu sebeple sizlere bu oturumda programlarımız ve ölçme-değerlendirme uygulamalarımız hakkında görüşlerinizi almak üzere sorular yönelteceğiz.” Çalışma kapsamında belirlenen araştırma soruları şu şekildedir:

- Ölçme-değerlendirme yaklaşımı kapsamında neler yapılmalıdır?
- Program geliştirme ve iyileştirme süreci bağlamında neler yapılmalıdır?
- Kullanılacak soru türleri neler olmalıdır?
- Soruların kalitesini artırabilmek için neler yapılmalıdır?

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde içerik analizi yönteminden faydalanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu kapsamda odak grup görüşmeleri sonunda her bir grupta görev alan moderatörlerin hazırlamış oldukları raporlar bilgisayar ortamına aktarılmış ve içerik analizi aşamasına geçilmiştir. Gerçekleştirilen içerik analizleri, üç bağımsız araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiş olup, analiz sonucunda elde edilen temaların sağlanması yapılmıştır. Bu noktada araştırmanın güvenilirliği sağlamak için araştırmacılar arasındaki uyuma bakılmıştır. Bu doğrultuda Miles ve Huberman'ın (1994) “Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) x 100” formülü kullanılmıştır. Buna göre araştırmacılar arasındaki güvenilirlik

%92 olarak hesaplanmıştır. Çalışma kapsamında gerçekleştirilen içerik analizi, NVIVO 12 nitel veri analizi programı kullanılarak yapılmıştır. Görüşmelerden elde edilen ham verilerin içerik analizi sonucu kodlar belirlenmiştir. Elde edilen kodlar, çalışmanın bulgular bölümünde sunulmuştur.

Etik Kurallara Uygunluk

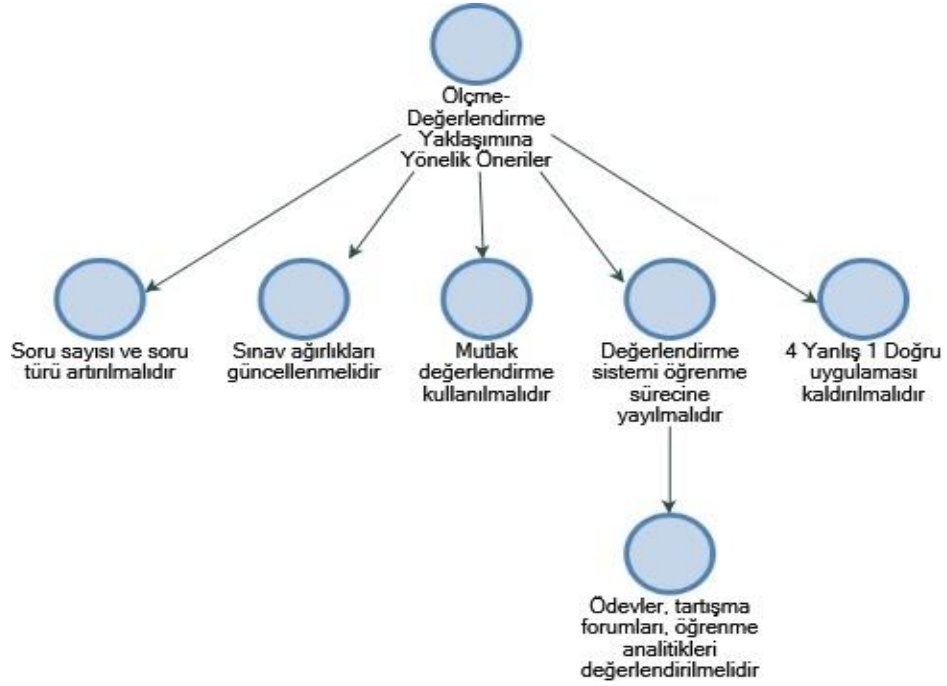
Gerçekleştirilen bu çalışma kapsamında gönüllülük esası uygulanmıştır. Bu bağlamda çalışmaya katkı vermek isteyen uzmanlarla çalışılmıştır. Katılımcıların kimliklerinin gizlenmesi bağlamında çalışma grubu başlığı altında takma ad kullanılmıştır. Bunun yanı sıra Anadolu Üniversitesi Etik Kurulu tarafından 30.03.2021 tarihli ve 44862 protokol numaralı etik kurul belgesi alınmıştır. Etik kurul belgesi, çalışmanın sonunda ek olarak sunulmuştur.

BULGULAR

Bu başlık altında katılımcılara yönlendirilen araştırma soruları kapsamında elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımına Yönelik Elde Edilen Bulgular

Çalışma kapsamında belirlenen ilk araştırma sorusu, açık ve uzaktan öğrenme ortamlarında uygulanan ölçme ve değerlendirme yaklaşımına yönelik katılımcıların önerilerini elde edebilmek üzerine olmuştur. Bu kapsamda elde edilen temalar Şekil 1. de gösterilmektedir.

Şekil 1. Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımına Yönelik Öneriler

Ölçme ve değerlendirme yaklaşımına yönelik en fazla vurgulanan temalardan biri şans başarısı için düzeltme uygulamasının (yanlışın doğruyu eksilttiği uygulama) kaldırılması gerektiği yönünde olmuştur. Bu kapsamda elde edilen görüşler şu şekildedir:

“4 yanlış/1 doğru uygulaması da seçme ve sıralama sınavlarında uygulanmaktadır. Açık ve uzaktan öğrenme süreçlerinde böyle bir durum yoktur. Dolayısıyla 4 yanlış/1 doğru uygulamasının da kaldırılması gerekmektedir.”

“4 yanlışın 1 doğruyu eksiltmesi değiştirilmesi gereken bir uygulamadır.”

Ölçme ve değerlendirme yaklaşımına yönelik elde edilen bir diğer bulgu, mutlak değerlendirmenin kullanılması gerektiğine yönelik olmuştur. Bu kapsamda elde edilen görüşler şu şekildedir:

“Değerlendirme yaklaşımı olarak mutlak değerlendirme kullanılmalıdır.”

“Bağlı değerlendirmenin işlevi sadece seçme ve sıralama yapmaktır. Eğitimdeki amaç ise mezunların belirli yeterliklere (mutlak ölçütlere) sahip olarak bir programı tamamlamalarıdır.”

İlgili ana tema kapsamında elde edilen bir başka bulgu ise değerlendirme sisteminin öğrenme sürecine yayılması gerektiği yönünde olmuştur. Bu kapsamda; ödevler, tartışma forumları ve öğrenme analitikleri gibi unsurların işe koşulması gerektiği fikrine varılmıştır. Bu tema altında elde edilen görüşler şu şekildedir:

“Öğretim ile değerlendirmeyi birleştirerek süreç değerlendirilmesi yapılmalıdır.”

“Bu noktada İngilizce programında uygulanan portfolyo sisteminin etkili olduğu göz önünde bulundurulduğunda, değerlendirme sisteminin sürece yayılması gerektiği düşünülebilir.”

“Sadece bir sınavdan değil birçok noktadan puan verilmelidir. Bu noktada ödevler, quizler ve tartışma forumları, öğrenme yönetim sistemi analitikleri gibi bazı etkinliklere katılımlara yüzdeler tanımlanabilir.”

Ölçme değerlendirme yaklaşımına yönelik öneriler ana teması altında katılımcıların önerdiği diğer öneriler ise soru sayısı ve soru türünün artması ve sınav ağırlıklarının güncellenmesi gerektiği yönünde olmuştur. Bu kapsamda elde edilen bulgular şu şekildedir:

“Soru sayısı artırılmalı ve sorular içinde açık uçlu ve kısa cevaplı sorular da olmalıdır.”

“Sorulardan 5 tanesi uzun cevaplı açık uçlu 5 i de kısa cevaplı açık uçlu olmalıdır. Uzun soruların değerlendirilmesi için ekipler kullanılmalıdır.”

“Ara sınavın ağırlığı %40, dönem sonu sınavının ağırlığı ise %60 olarak güncellenmelidir.”

Program Geliştirme ve İyileştirme Sürecine Yönelik Elde Edilen Bulgular

Çalışma kapsamında cevabı aranan ikinci araştırma sorusu, program geliştirme sürecinde neler yapılabileceğine yönelik olmuştur. Bu kapsamda elde edilen temalar Şekil 2’de gösterilmektedir.

Şekil 2. Program Geliştirme ve İyileştirme Sürecine Yönelik Öneriler

Program geliştirme ve iyileştirme sürecine yönelik öneriler bağlamında en çok vurgulanan tema, içerikler yazılmadan önce amaçların belirlenmesi gerektiğine yönelik olmuştur. Bu tema altında elde edilen görüşler şu şekildedir:

“Bazı kitaplarda kazanımlar kitap yazıldıktan sonra yazılıyor. Önce amaçlar belirlenmeli ve bu amaçlar doğrultusunda içerik yazılmalıdır.”

“İçeriği yazmadan önce amaçların netleşmesi ve bu sayede sağlam temeller üzerinde içeriğin inşa edilmesi gerekmektedir.”

Program geliştirme ve iyileştirme sürecine yönelik öneriler kapsamında vurgulanan diğer bir bulgu, kazanımların yazımına ilişkin eğitimlerin verilmesi gerektiği yönünde olmuştur. Bu kapsamda elde edilen görüşler şu şekildedir:

“Kazanımların nasıl yazılacağına yönelik eğitimler verilmelidir.”

“Kazanımlarda kullanılan kelimelerin çok önemli olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu kısmın yazımına ilişkin eğitimler düzenlenmesi gerektiği söylenebilir.”

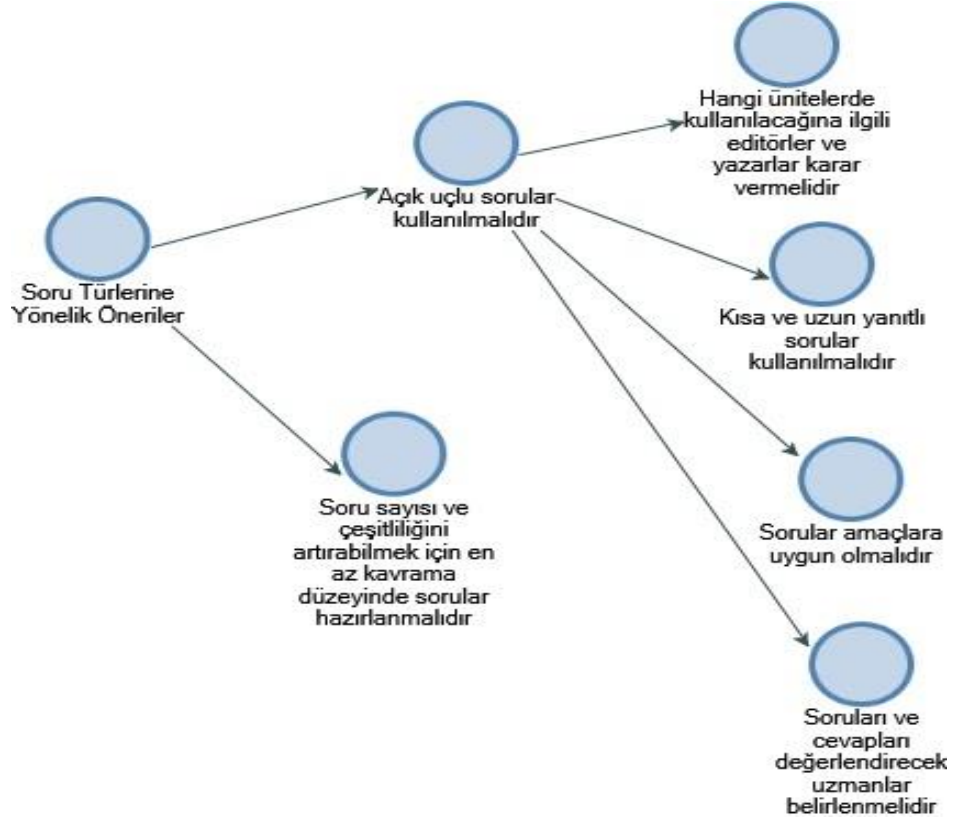
İlgili tema kapsamında elde edilen diğer bulgular, içeriklere editörler ile birlikte alan uzmanlarının karar vermesi gerektiği ve içerikte tüm amaçlara yer verilmesi gerektiği yönünde olmuştur. Bu kapsamda elde edilen görüşler şu şekildedir:

“Kitabın içeriğine sadece editörler karar vermemelidir. Alan uzmanları ile birlikte kazanımlar belirlenmeli ve buna bağlı olarak ihtiyaç analizi yapılmalıdır. Sonraki aşamada yazarlardan kazanımlara yönelik içerik hazırlanması istenmelidir.”

“Tüm amaçlar içerikte mutlaka karşılık bulmalıdır.”

Kullanılan Soru Türlerine Yönelik Elde Edilen Bulgular

Çalışma kapsamında belirlenen diğer bir araştırma sorusu, kullanılan soru türlerine yönelik öneriler bağlamında olmuştur. Bu kapsamda elde edilen temalar Şekil 3'te gösterilmektedir.

Şekil 3. Soru Türlerine Yönelik Öneriler

Soru türlerine yönelik öneriler kapsamında, soru sayısının ve çeşitliliğinin artabilmesi için en az kavrama düzeyinde sorulara yer verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu kapsamda elde edilen görüşler şu şekildedir:

“Bazı programlar pilot uygulama olarak seçilebilir ve bu programlarda en az kavrama düzeyinde sorular hazırlanabilir.”

“En az kavrama düzeyinde sorular hazırlanabilirse, kitaptan binlerce soru üretilebilir, çeşitlilik artar, tekrara düşülmez.”

“Bu noktada ilgili programlardaki öğretim elemanlarıyla, derslerin editörleriyle, Test Araştırma Birimi’ndeki uzmanlarla, bir araya gelerek denemeler yapılabilir.”

Soru türlerine yönelik elde edilen diğer bir bulgu ise açık uçlu soruların sorulması gerektiği üzerine olmuştur. Bu noktada; soruları ve cevapları değerlendirecek uzmanların belirlenmesi, soruların amaçlara uygun olması, kısa ve uzun yanıtli soruların kullanılması ve hangi ünitelerde bu soru türünün kullanılacağı belirlenmesi aşamasında editörlerin ve yazarların fikir alışverişinde bulunması yönünde öneriler elde edilmiştir. İlgili tema kapsamında ulaşılan görüşler şu şekildedir:

“Bu süreçte açık uçlu sorular üzerinde de durulmalıdır. Böylelikle üst düzey bilişsel becerilere yönelik sorularla ilgili daha fazla çalışma yapılabilir ve buna ağırlık verilebilir.”

“Gerçekleştirilen sınavlarda açık uçlu soru türü olarak kısa yanıtli sorular kullanılabilir.”

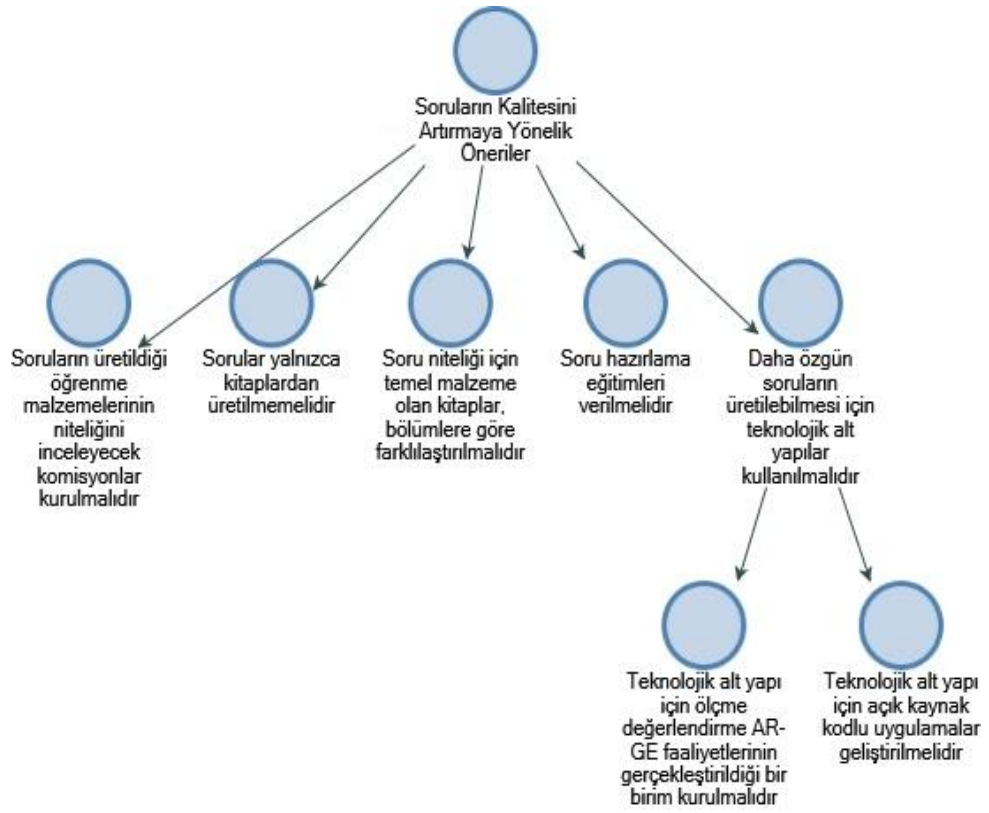
“Açık uçlu sorular her bir ünite de öngörülen amaçlara uygun olarak kullanılmalıdır. Hangi ünitelerde bu soruların kullanılacağı editör ve yazarlar tarafından belirlenerek soru üretimine başlanmalıdır.”

“Açık uçlu soruların yaygınlaştırılmasına karar verilmesi halinde MEB ve YÖK gibi paydaşlarla iş birliği yapılarak bu kurumlardaki personelden değerlendirmeci olarak faydalanılması organize edilebilir.”

“Kısa ve uzun cevaplı olarak hazırlanabilecek olan bu sorular, ünite amaçlarına uygun olarak hazırlanmalıdır.”

Soruların Kalitesini Artırmaya Yönelik Elde Edilen Bulgular

Çalışma kapsamında belirlenen son araştırma sorusu, soruların kalitesini artırmaya yönelik olmuştur. Bu kapsamda, katılımcıların soru kalitesini artırmaya yönelik olarak ifade ettikleri öneriler elde edilmiştir. Elde edilen temalar Şekil 4'te gösterilmektedir.

Şekil 4. Soruların Kalitesini Artırmaya Yönelik Öneriler

Soruların kalitesini artırmaya yönelik öneriler kapsamında elde edilen temalardan biri, soruların üretildiği öğrenme malzemelerinin niteliğini inceleyecek komisyonların kurulması gerektiği yönünde olmuştur. Bu kapsamda elde edilen görüşler şu şekildedir:

“Değerlendirme yaklaşımını incelemeden önce sistemde yer alan içeriklerin ve soruların niteliğinin incelenmesi gerekmektedir. Ancak nitelikli bir içerikten nitelikli ölçme araçları geliştirilebilir.”

“İçeriklerin niteliğini incelemek amacıyla öncelikle komisyonlar kurularak her bir ders malzemesinin (özellikle temel öğrenme malzemesi olan kitap içeriklerinin) program çıktıları açısından uygunluğu değerlendirilmeli ve gerekirse yeniden yapılandırılmalıdır.”

İlgili ana tema kapsamında elde edilen diğer bir bulgu ise soru hazırlama eğitimlerinin verilmesi gerektiği yönünde olmuştur. Bu kapsamda elde edilen görüşler şu şekildedir:

“Soru hazırlama eğitimleri verilebilir. Farklı soru tipleri, soru kökü, olumlu/olumsuz soru, çeldirici maddeler gibi konulara değinilebilir.”

“Geniş katılımlı bir soru hazırlama eğitimi düzenlenmelidir. Burada alan uzmanları kritik noktaların neler olduğunu vurgulamalıdır.”

Soru kalitesini artırmaya yönelik olarak vurgulanan diğer bir tema ise daha özgün soruların üretilebilmesi için teknolojik alt yapının kullanılması yönünde olmuştur. Bu bağlamda, teknolojik alt yapı için; açık kaynak kodlu uygulamaların geliştirilmesi ile ölçme ve değerlendirme AR-GE faaliyetlerinin gerçekleştirildiği bir birimin kurulması gerektiği ifade edilmiştir. İlgili tema kapsamında elde edilen görüşler şu şekildedir:

“Soru üretme konusunda teknolojik araçların kullanılması ve daha özgün soruların üretilmesi sağlanabilir. Bu sisteme geçince de hocalar soru kalıplarını hazırlamalıdır. Teknoloji sayesinde bu kalıplardan soru üretilmesi sağlanarak daha efektif bir yol bulunabilir. Daha sonra da hocalar soruların kontrolünü yapabilirler. Sayısal ve sözel alanlar fark etmeksizin bu sisteme geçilebilir.”

“Teknolojik altyapıya sahip olacak bir sistemde kullanılan yazılımları, açık kaynak kodlu uygulamalar üzerinden inşa etmek gerekir. Örneğin sınav veri tabanı uygulaması bu şekilde olmalıdır.”

“Teknolojik altyapıya sahip bir sistem için ölçme ve değerlendirme AR-GE faaliyetlerinin gerçekleştirildiği bir birimin kurulması gerekmektedir. Bu birimde çalışacakların sadece bu birimde görevli olmaları ve diğer işlerden sorumlu olmamaları sağlanmalıdır.”

İlgili tema kapsamında elde edilen diğer bir bulgu ise soru niteliği için temel malzeme olan kitapların, bölümlere göre farklılaştırılması gerektiği yönünde olmuştur. Bu kapsamda katılımcıların hemfikir oldukları görüş şu şekildedir:

“Soru niteliği ve değerlendirme niteliği için temel malzeme olan kitaplar bölümlere göre farklılaştırılmalıdır. Örneğin sosyoloji programında olması gereken matematik içeriği muhasebe programundaki içerikten farklılaşmalıdır.”

Soru kalitesini artırmaya yönelik olarak elde edilen diğer bir bulgu ise soruların yalnızca kitaplardan üretilmemesi gerektiği yönünde olmuştur. Bu kapsamda elde edilen görüşler şu şekildedir:

“Sorular yalnızca kitaptan olmamalıdır. Örneğin bir örnek olaya dayalı sorular hazırlanabilir ancak kitapta bizzat yer almadığı için kabul edilmiyor. Bu konuda bir düzenleme gerekmektedir.”

“Şu an kitapta yer alan ifadelerin dışında soru sorulması engelleniyor. Ancak bu durumun değişmesi gerekmektedir. Sorular kitaplarda yer alan ifadelerin dışında da ifadeler barındırabilmelidir. Ancak soruların amaç-içerik kapsamında kalması sağlanmalıdır.”

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Çalışma kapsamında ulaşılan ilk bulgular, açık ve uzaktan öğrenme süreçlerinde ölçme ve değerlendirme yaklaşımına yönelik olmuştur. Bu kapsamda ilk olarak, Türkiye’de açık ve uzaktan öğrenme süreçlerinde uygulanan şans başarısı için düzeltme uygulamasının kaldırılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda altı çizilen nokta, yanlışın doğruyu eksiltmesi şeklinde uygulanan yöntemin üniversiteye giriş sınavı gibi seçme ve sıralama sınavlarında uygulanması gerektiği olmuştur. Elde edilen bu sonuç Bulut (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışma kapsamında da ele alınmıştır. Buna göre yanlışın doğruyu eksiltmesi, öğrenci seçme sınavlarında uygulanan bir yöntem olmalıdır. Ölçme ve değerlendirme yaklaşımına yönelik elde edilen sonuçlardan bir diğeri, mutlak değerlendirmenin kullanılması gerektiği yönünde olmuştur. Buna göre programdan mezun olacak öğrenenlerin belirli yeterliklere sahip olmasını sağlayabilmek için mutlak ölçütlerin belirlendiği mutlak değerlendirme yönteminin kullanılması gerekmektedir. Bu sayede belirlenen not barajına ulaşamayan öğrenenlerin

dersi geçmesi de mümkün olmayacaktır. Bağlı değerlendirmenin işlevi ise sadece seçme ve sıralama yapmaktır. Bu konu üzerine Atılğan, Yurdakul ve Öğretmen (2012) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, mutlak değerlendirmenin daha çok belirli bir kapsam için başarının yeterli sayılabileceği davranışların oranının belirlendiği bir yöntem olduğu vurgulanmıştır. Burada gerek yüzde gerekse de not olarak ifade edilen mutlak ölçüt, aslında bir konu alanında yeterlik sınırı olarak ifade edilmektedir. Mutlak değerlendirme sisteminde yeterli olarak görülen başarı düzeyine erişen tüm öğrenenlerin dersi geçmesi sağlanır (Kubiszyn ve Borich, 2000). Bu özelliğinden dolayı mutlak değerlendirmenin sınıf içi ölçme ve değerlendirme uygulamalarında kullanılması önerilmektedir (Atılğan, Kan ve Doğan, 2011; Erkuş, 2007; Haladyna, 1999). Bu konu üzerine gerçekleştirilen diğer bir çalışmada Berberoğlu (2006), öğrenme süreçlerinde bağlı değerlendirme yapılarak öğrenenleri birbirlerine göre sıralamanın uygun olmadığını, mutlak değerlendirmenin öğrenme süreçlerinde gerçekleştirilen testlerden elde edilen puanların yorumlanmasında daha doğru bir yaklaşım olduğunu vurgulamaktadır. Bu noktadan hareketle, açık ve uzaktan öğrenme süreçlerinde uygulanan ölçme ve değerlendirme süreçlerinde mutlak değerlendirmenin kullanılmasının, öğrenenlerin programdan daha donanımlı bir şekilde mezun olabilmesi için önemli bir nokta olduğu ifade edilebilir.

Ölçme ve değerlendirme süreci kapsamında ulaşılan diğer bir sonuç, bu noktada süreç değerlendirilmesi yapılması gerektiği yönünde olmuştur. Bu kapsamda; sadece süreç sonunda gerçekleştirilecek olan sınavlar dışında, ödevler, tartışma forumları ve öğrenme analitikleri gibi unsurların da işe koşulması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir deyişle, öğretim ile durum belirleme sürecini birleştirerek, süreç değerlendirilmesi yapılması gerektiği ifade edilebilir. Bu noktada ilgili alan yazında gerçekleştirilen çalışmalar (Balta ve Türel, 2013; Buzzetto-MoreveAlade, 2006; Palloff ve Pratt, 2003; Simonson vd, 2012) ölçme ve değerlendirme uygulamalarının süreç değerlendirmesi bağlamında olması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu kapsamda öğrenenlere verilecek olan ödevler, tartışma forumu etkinlikleri, portfolyo hazırlama etkinlikleri, öğrenme analitikleri gibi unsurların işe koşulması gerektiği söylenebilir. Uluslararası boyutta açık

ve uzaktan öğrenme hizmeti sunan Indira Gandhi Açık Üniversitesi, İngiliz Açık Üniversitesi, Bangladesh Açık Üniversitesi, Allama Iqbal Açık Üniversitesi, Çin Açık Üniversitesi gibi kurumlar süreç değerlendirmesi yöntemini kullanmaktadır (Chaudhary ve Dey, 2013). Bu durum Türkiye genelinde ise başta Anadolu Üniversitesi olmak üzere açık ve uzaktan öğrenme hizmeti veren kurumlarda, öğrenen sayısı nispeten düşük olan bazı programlarda ödev, portfolyo uygulaması şeklinde sürdürülmektedir. Ancak programların çoğunda süreç değerlendirmesi yerine sonuç değerlendirmesi uygulanmaktadır. Bu noktadan hareketle, ulusal düzlemde açık ve uzaktan öğrenme hizmeti veren kurumların da ölçme ve değerlendirme uygulamalarında sonuç değerlendirmesi yönteminin yanı sıra süreç değerlendirmesi yöntemini de kullanmaları gerektiği düşünülmektedir.

Çalışma kapsamında program geliştirme ve iyileştirme süreci bağlamında neler yapılması gerektiğine yönelik sonuçlar da elde edilmiştir. Bu bağlamda, öğretim sürecinde kullanılan kitapların yazılması aşamasında içeriklerin yazılmadan önce amaçların belirlenmesi gerektiği ve bu doğrultuda içeriklerin yazılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu noktada önemli olan diğer bir durum ise kazanımların yazılması üzerine öğretim üyelerine eğitim verilmesi gerektiğidir. Bu sayede kitapların içerikleri yazılmadan önce sağlam temellerin oluşturulması ve bu doğrultuda ilerlenmesi mümkün olacaktır. Bu sonuç ile benzer sonuçlara ulaşılan bir çalışmada Anderson ve Krathwohl (2001), içeriklerin yazılmadan önce kazanımların belirlenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu noktada içeriklerin belirlenmesi sürecinde kitap editörleri ile birlikte alan uzmanlarının görüş birliği içinde olması da içeriklerin amaçlara uygun bir şekilde düzenlenmesi noktasında önem arz etmektedir. Ölçme ve değerlendirme sürecinin, program geliştirme sürecinde bilgi toplama ve yönlendirme görevini yerine getirdiği (Baykul, 2000) göz önüne alındığında, ölçme ve değerlendirme süreci sonunda elde edilen verilerin iyi bir şekilde yorumlanması ve bu doğrultuda doğru çıkarımların yapılması gerektiği ifade edilebilir. Bu sayede program geliştirme ve iyileştirme sürecinden daha fazla verim alınabilir.

Çalışma kapsamında ulaşılan diğer bir sonuç ise açık ve uzaktan öğrenme ortamlarında uygulanan ölçme ve değerlendirme süreçlerinde kullanılan soru türlerinin neler olması gerektiğine yönelik olmuştur. Bu kapsamda üzerinde durulan en önemli konulardan birinin soru sayısının ve çeşitliliğinin artması yönünde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Soru sayısı ve çeşitliliğinin artması noktasında ise öğrenenlere yöneltilen soruların en az kavrama düzeyinde olması gerektiği vurgulanmaktadır. Bloom taksonomisine göre kavrama basamağı; çevirme, yorumlama ve yordama adımlarını içermektedir (Krathwohl, 2002). Bu bağlamda ölçme ve değerlendirme aşamasında öğrenenlere yöneltilen soruların, öğrenenlerin olay ve olguları, herhangi bir yorum ya da çıkarım yapmadan kabul ettiği bilgi basamağından (Birgin, 2016) ziyade en az kavrama basamağı doğrultusunda oluşturulması, daha nitelikli ve daha çeşitli soruların hazırlanabilmesi için bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Bu noktada soruların düzeylerini belirleyen unsur olan kazanımların da gözden geçirilerek, kazanımların en az kavrama düzeyinde olması gerektiği ifade edilebilir. Soruların kavrama düzeyini de kapsamıyla birlikte, daha fazla sayıda soru üretilebileceği ve bu sayede tekrara düşülmesinin önüne geçilebileceği söylenebilir. Çıkmış sınav sorularının tamamı yerine belirli bir kısmının yayınlanması da yine tekrara düşmemek adına uygulanabilecek yöntemlerden biri olabilir. Soru türü bağlamında ulaşılan diğer bir sonuç ise sınavlarda açık uçlu soruların kullanılması gerektiği yönünde olmuştur. Bu kapsamda soruların amaçlara uygun bir şekilde yazılması ve bu soruları değerlendirebilecek uzman ekiplerin kurulması gerekliliğinin de altı çizilmiştir. Bu noktada soruların belirlenmesi sürecinde editörlerin ve yazarların iş birliği içinde olması gerektiği de ifade edilebilir. Uzman ekiplerin oluşturulması noktasında ise Indira Gandhi Ulusal Açık Üniversitesi ve İngiliz Açık Üniversitesinde öğrenenlerden gelen ödevleri, portfolyoları kontrol eden ekipler (Kara, 2009) örnek olarak gösterilebilir. Soru türleri bağlamında açık uçlu soruların yanında, doğru/yanlış soruları, eşleştirme soruları gibi soru türlerinin de kullanılabileceği ifade edilebilir. Yine bu noktada, oluşturulacak olan uzman ekipler soruların değerlendirilmesi aşamasında faaliyet gösterebilirler. Bu noktada altı çizilmesi gereken diğer bir unsur ise kullanışlılıktır. Öğrenen sayısının yönetilemeyecek derecede çok olması, bu soru türlerinin değerlendirilmesi noktasında bir sınırlılık yaratacaktır.

Böyle bir durumda açık uçlu soruların yanı sıra doğru/yanlış soruları, eşleştirme soruları gibi soru türlerinin kullanılması makul bir yöntem olmaktan çıkabilir.

Çalışma kapsamında ulaşılan diğer bir sonuç ise soruların kalitesini artırmaya yönelik olmuştur. Bu bağlamda, soruların üretildiği öğrenme malzemelerinin niteliklerinin yüksek olmasının soru kalitesi anlamında büyük önem taşıdığı ifade edilebilir. Dolayısıyla, kurumların öğrenme malzemelerinin niteliğini inceleyecek uzman ekipler kurması, üretilecek soruların kalitesinde rol oynayacaktır. Bu kapsamda soruların üretileceği öğrenme malzemelerinin de sadece kitaplarla sınırlı olmaması gerektiği de elde edilen diğer bir sonuç olmuştur. Bu bağlamda soruların yazılması sürecinde öğrenme süreçlerinde kullanılan tüm öğrenme materyallerinden faydalanılabileceği söylenebilir. Bu noktada altı çizilen unsurlardan birinin de soru hazırlayan bireylere soru hazırlama eğitimlerinin verilmesi gerektiği olmuştur. Elde edilen bu bulgularla benzer olarak Aslan (2011) ve Yeşil (2008), soru hazırlama konusunda sorunlar yaşandığı ve bu konu üzerinde kapsamlı eğitimlerin verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Özgün soruların üretilebilmesi için teknolojik alt yapıların soru hazırlama sürecinde işe koşulması gerektiği, çalışma kapsamında elde edilen bir diğer sonuç olmuştur. Bu kapsamda teknolojik alt yapı için ölçe değerlendirme Ar-Ge faaliyetlerinin geliştirileceği bir birimin kurulması ve bu birim çatısı altında açık kaynak kodlu uygulamaların geliştirilmesi için faaliyetlerde bulunulması gerektiği vurgulanmaktadır. Ar-Ge faaliyetleri kapsamında geliştirilecek olan uygulamalarla birlikte soru kalıpları hazırlanabilir ve bu soru kalıpları daha fazla soru üretimi için kullanılabilir. Bu noktada soruların kontrolünün sağlanması gerektiği de ifade edilebilir. Soru yazımı sürecinde kullanılacak olan uygulamaların özgür yazılım niteliği taşıması ise bu uygulamalarının topluluklar tarafından da katkı sağlanarak geliştirilebilmesi açısından önem arz etmektedir.

Sonuç olarak, açık ve uzaktan öğrenme süreçlerinde gerçekleştirilen ölçme ve değerlendirme sürecinin kapsamlı bir şekilde tasarlanması ve bu doğrultuda uygulamaya geçilmesi gerektiği ifade edilebilir. Çalışmaya katkı sağlayan alan uzmanlarının en çok vurguladıkları konu, ulusal düzlemde açık ve uzaktan öğrenme süreçlerinde

uygulanmakta olan bağıl değerlendirme yaklaşımının ve şans başarısı için düzeltme uygulamasının değiştirilmesi gerektiği olmuştur. Bu noktadaki genel görüş, bağıl değerlendirme ve şans başarısı için düzeltme uygulamasının seçme ve sıralama sınavlarında olması gerektiğidir. Bunun yanı sıra süreç değerlendirilmesine yönelik uygulamaların yaygınlaşması gerektiğinin de altı çizilmiştir. Bu bağlamda süreç değerlendirmesi aşamasında hayata geçirilecek olan ödev, proje, tartışma forumu etkinlikleri, portfolyo hazırlama gibi süreçlerin değerlendirilmesi noktasında uzman ekiplere ihtiyaç duyulduğu ifade edilebilir. Bu doğrultuda insan gücü kaynağı ile birlikte makine öğrenmesi, yapay zekâ gibi teknolojik alt yapı imkânlarının da işe koşulması gerektiği vurgulanmıştır. İnsan gücü bağlamında atama bekleyen öğretmenlerden faydalanılabileceği, çalışmaya katılan uzmanlar tarafından ifade edilen diğer bir konu olmuştur. Aynı şekilde açık uçlu soruların oluşturulması ve değerlendirilmesi sürecinde benzer süreçler işletilebilir. Çalışma kapsamında en çok ifade edilen düşüncelerden bir diğeri de amaçların yazılması ve soruların üretilmesi süreci ile ilgili olarak öğretim üyelerine hizmet içi eğitimlerin verilmesi gerektiği olmuştur. Ayrıca kitap içeriklerinin bölümlere göre farklılaşması gerektiğinin de altı çizilmiştir. Tüm sonuçlar bir arada değerlendirildiğinde, açık ve uzaktan öğrenme hizmeti veren kurumların ölçme ve değerlendirme süreçlerinde üzerinde durmaları gereken noktaların belirlenmesi noktasında bu çalışmanın önem taşıdığı düşünülmektedir.

Bu çalışma kapsamında elde edilen bulgulardan yola çıkarak, ulusal düzlemde açık ve uzaktan öğrenme hizmeti veren kurumların başında gelen Anadolu Üniversitesi bünyesinde bazı düzenlemelere gidilmiştir. Bu düzenlemelerden ilki soru sayısının artırılması olmuştur. Bu kapsamda 20 olan soru sayısı 30'a yükseltilmiştir. Bunun yanı sıra teknolojik alt yapının kullanımına da ağırlık verilmiştir. Bu doğrultuda amaç odaklı soruların, geliştirilen bir yazılım aracılığıyla üretilmesi sağlanmıştır. Bu noktada önemli olan ve çalışma kapsamında da erişilen sonuçlardan biri olan uzman ekiplerin kurulması aşaması da hayata geçirilmiştir. Oluşturulan uzman ekipler üretilen soruların kontrollerini sağlamaktadırlar. Gerçekleştirilen diğer bir düzenleme ise kısa ve uzun

cevaplardan oluşan açık uçlu soruların sorulması olmuştur. Bu süreçte öğrencilerden alınan cevapların doğruluğu yine uzman ekipler tarafından geliştirilen rubrikler göz önünde bulundurularak, bu ekipte yer alan öğretim üyeleri tarafından kontrol edilmekte bu yol izlenerek notlandırma işlemleri gerçekleştirilmektedir. Ayrıca kazanımların nasıl yazılması gerektiğine ilişkin bir kılavuz hazırlanarak öğretim üyeleriyle paylaşılmıştır.

Açık ve uzaktan öğrenme ortamlarında uygulanan ölçme ve değerlendirme süreçleri konusu, durum çalışması deseni, odak grup görüşmesi ve çalışmaya katkı sağlayan 25 alan uzmanı ile sınırlı olan bu çalışma kapsamında elde edilen bulgulardan yola çıkarak şu önerilerde bulunulabilir:

- Program geliştirme sürecinde alan uzmanlarının yer aldığı bir birim kurulmalı ve bu birimin önerileri doğrultusunda adımlar atılmalıdır.
- Sınav ağırlıklarının güncellenmesi sürecinde ve süreç değerlendirmesini kapsayan ödev, proje, tartışma forumları, portfolyo gibi etkinliklerin değerlendirilmesi sürecinde karar verilecek adımların atılabilmesi için alan uzmanlarının fikirlerine başvurulacak çalıştaylar düzenlenmelidir.
- Benzer şekilde açık uçlu soruların oluşturulması ve değerlendirilmesi sürecinde görev alacak olan uzmanların belirlenmesi sürecinde alan uzmanlarının görüşlerine başvurulmalıdır.
- Şans başarısı için düzeltme uygulamasının düzenlenmesi sürecinde Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) ile görüşmeler yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Ahmad, I. F. (2020). Alternative assessment in distance learning in emergencies spread of coronavirus disease (Covid-19) in Indonesia. *Jurnal Pedagogik*, 7(1), 195-222.
- Aslan, C. (2011). Soru sorma becerilerini geliştirmeye dönük öğretim uygulamalarının öğretmen adaylarının soru oluşturma becerilerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 36(160), 236-249. <http://eb.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/713/273> adresinden erişilmiştir.
- Atılğan, H., Kan, A. ve Doğan, N. (2011). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* (5. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Atılğan, H., Yurdakul, B. ve Öğretmen, T. (2012). Öğrenci başarısının belirlenmesinde bağıl ve mutlak değerlendirme üzerine bir araştırma. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 79-98. <http://abakus.inonu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11616/4430/Makale.pdf?sequence=1&isAllowed=y> adresinden erişilmiştir.
- Balcı, E. ve Tekkaya, C. (2000). Ölçme ve Değerlendirme Tekniklerine Yönelik Bir Ölçeğin Geliştirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 42-50. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/88000> adresinden erişilmiştir.
- Balta, Y. ve Türel, Y. K. (2013). Çevrimiçi Uzaktan Eğitimde Kullanılan Farklı Ölçme Değerlendirme Yaklaşımlarına İlişkin Bir İnceleme. *Electronic Turkish Studies*, 8(3), 37-45. <https://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423933010.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Baykul, Y. (2000). *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme: Klasik Test Teorisi ve Uygulaması*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Berberoğlu, G. (2006). *Sınıf İçi ölçme ve değerlendirme teknikleri*. Ankara: Morpa Kültür Yayınları.
- Birgin, O. (2016). *Bloom taksonomisi. Matematik Eğitiminde Teoriler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bloor, M., Frankland, J., Thomas, M. & Robson, K. (2001). *Focus Groups in Social Research*. London: SAGE.
- Bowling, A. (2002). *Research Methods in Health: Investigating Health and Health Services*. Philadelphia, PA: McGraw-Hill House.
- Bulut, G. (2018). Açık ve uzaktan öğrenmede şans başarısı: Klasik Test Kuramı (KTK) ve Madde Tepki Kurama (MTK) temelinde karşılaştırmalı bir analiz. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 78-93. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/419506> adresinden erişilmiştir.

- Büyüköztürk,Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Chaudhary, S. & Dey, N. (2013). Assessment in open and distance learning system (ODL): A Challenge. *Open Praxis*, 5(3), 207-216. doi: 10.5944/openpraxis.5.3.65
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches* (2rd ed.). USA: SAGE Publications.
- Erkuş, A. (2006). *Sınıf öğretmenleri için ölçme ve değerlendirme: Kavramlar ve uygulamalar*. Ankara: Ekinoks Yayınları.
- Kan, A. (2009). Ölçmenin Temel Kavramları. Atılğan, H. (Ed.), *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme* (s. 2-16) içinde. Ankara: Anı yayıncılık.
- Kara, E. (2009). *Uzaktan Yükseköğretimde Ölçme Değerlendirme ve Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi Uygulaması* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Karabekir, M., Tozlu, E. ve Şencan, M. N. M. (2015). Girişimci Adayı Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Odak Grup Görüşmesi ile İncelenmesi. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2015(35), 203-216. <https://dergipark.org.tr/tr/download/issue-file/1147> adresinden erişilmiştir.
- Karadağ, N. (2014). *Açık ve uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirme: mega üniversitelerdeki uygulamalar* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir
- Kitzinger, J. (1995). Qualitative research: introducing focus groups. *British Medical Journal*, 311(7000), 299–302. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2550365/pdf/bmj00603-0031.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Krathwohl, D. R. (2002). A revision of Bloom's taxonomy: An overview. *Theory into practice*, 41(4), 212-218. Doi: 10.1207/s15430421tip4104_2
- Krathwohl, D. R., & Anderson, L. W. (2010). Merlin C. Wittrock and the revision of Bloom's taxonomy. *Educational psychologist*, 45(1), 64-65. Doi: 10.1080/00461520903433562
- Krueger, R.A. (1994). *Focus Groups: A Practical Guide for Applied Research*. London: SAGE.
- Kubiszyn, T. & Borich, G. (2000). *Educational testing and measurement: Classroom application and practice* (6th ed.). New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (3. Baskıdan Çeviri, Çeviri Editörü: S. Turan). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Miles, M. B & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis*. London: Sage Publication.

- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2004). *İlköğretim Okulu Matematik Dersi Öğretim Programı*. MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_02/21170710_fihrist_2004.pdf adresinden erişilmiştir.
- Morgan, C. & O'Reilly, M. (1999). *Assessing open and distance learners*. London: Kogan Page.
- Özdoğan, A. Ç. ve Berkant, H. G. (2020). Covid-19 Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitime İlişkin Paydaş Görüşlerinin İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 13-43. Doi: 10.37669/milliegitim.788118
- Özkanal, B. ve Özgür, A. Z. (2017). Türkiye’de yükseköğretimde açık ve uzaktan öğrenme yöntemi ile iletişim eğitimi üzerine değerlendirmeler. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 9(4), 5-24. doi: 10.18094/si.12169
- Panda, S. K. (2003). *Planning and Management in Distance Education*. Kogan Page.
- Sarı, H. İ. (2020). Evde kal döneminde uzaktan eğitim: Ölçme ve değerlendirmeyi neden karantinaya almamalıyız? *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 3(1), 121-128. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1181932> adresinden erişilmiştir.
- Simonson, M., Smaldino, S., Albright, M., & Zvacek, S. (2003). *Teaching and Learning at a Distance*. Merrill/Prentice Hall Upper Saddle River, N.J.
- Simonson, M., Smaldino, S., Albright, M., & Zvacek, S. (2012). *Teaching and learning at a distance: Foundations of distance education* (3rd ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Tekin, H. (2004). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara:Yargı Yayınevi.
- Thorpe, M. (1998). Assessment and third generation distance education. *Distance Education*, 19(2), 265-286. Doi: 10.1080/0158791980190206
- Yeşil, R. (2008). Sosyal Bilgiler Aday Öğretmenlerinin Sınıf İçi Öğretimde Sorulardan Yararlanma Yeterlikleri AEÜ Eğitim Fakültesi Örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(3), 161-174.
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1494989> adresinden erişilmiştir.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (8. Basım). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yin, R. (1984). *Case study research: design and methods* (3rd ed.). California: Sage Publications.

ORCID

İlker USTA <https://orcid.org/0000-0002-3549-1511>

Hakan KILINÇ <https://orcid.org/0000-0002-4301-1370>

Muhammet Recep OKUR <https://orcid.org/0000-0003-2639-4987>

SUMMARY

The importance of the measurement and evaluation process in open and distance learning processes has once again emerged with the Covid-19 pandemic process (Özdoğan & Berkant, 2020). Considering that evaluation with measurement and evaluation methods in accordance with the philosophy of the system plays an important role in the success of an education-training system (Balci & Tekkaya, 2000), it can be stated that the applied measurement and evaluation process should be designed comprehensively. Comprehensive design of measurement and evaluation processes; It is seen as an element that will increase the validity of the exams and the reliability of the obtained scores (Sarı, 2020). Therefore, it is considered that it is an important requirement to reveal the deficient aspects of measurement and evaluation in open and distance learning processes and to determine the needs necessary for the improvement of these points in order for the measurement and evaluation processes in these environments to serve the purpose.

From this point of view, it can be stated that this study, which offers solutions on the elements that need to be taken into action in measurement and evaluation processes in open and distance learning environments, will contribute to the field.

Case study design, one of the qualitative research methods, was used within the scope of this study. In addition, in this study, criterion sampling method, which is one of the purposeful sampling methods, was preferred. As a criterion, it is considered that the participants are experts in the field of measurement and evaluation and / or open and distance learning. A total of 25 participants, ten of which are from measurement and evaluation, 15 from open and distance learning, contributed to the study carried out in this context.

In this context, the focus group interview was used to obtain data within the scope of this study. In this context, a total of five focus group interviews, consisting of five participants, were held. A moderator guided each group during the focus group discussions.

The first findings reached within the scope of the study were about the measurement and evaluation approach in open and distance learning processes. In this context, first of all, it was concluded that wrong answers should not decrease correct answers. In this context, the point underlined is that this method should be applied in selection and ranking exams such as the university entrance exam. This result has been discussed within the scope of the study carried out by Bulut (2018). Accordingly, missing correct answers should be a method used in student selection exams. Another result of the measurement and evaluation approach was that absolute evaluation should be used. Accordingly, in order to ensure that the learners who will graduate from the program have certain competencies, it is necessary to use the absolute evaluation method in which absolute criteria are determined. In this way, it will not be possible for learners who cannot reach the specified grade threshold to pass the course. The function of relative evaluation is only making selection and ranking. In a study conducted by Atilgan, Yurdakul, and Öğretmen (2012) on this subject, it was emphasized that absolute assessment is a method in which the ratio of behaviors that can be considered sufficient for a certain scope is determined.

Another conclusion reached within the scope of the measurement and evaluation process is that the process should be evaluated. In this context; It was concluded that elements such as homework, discussion forums and learning analytics should also be put to work, in addition to the exams that will be carried out only at the end of the process. In other words, it can be stated that the process should be evaluated by combining teaching and evaluation. At this point, studies conducted in the relevant literature (Balta & Türel, 2013; Buzzetto-MoreveAlade, 2006; Palloff & Pratt, 2003; Simonson et al, 2012) emphasize that assessment and evaluation practices should be in the context of process evaluation. In this context, it can be said that elements such as homework to be given to learners, discussion forum activities, portfolio preparation activities, learning analytics should be put into practice. Institutions such as Indira Gandhi Open University, British Open University, Bangladesh Open University, Allama Iqbal Open University, and China Open University that offer international open and distance learning services use the process evaluation method (Chaudhary & Dey, 2013). From this point of view, it is thought that institutions providing open and distance learning services should use the process evaluation method in measurement and evaluation practices.

Within the scope of the study, results regarding what should be done in the context of program development and improvement process were also obtained. In this context, it was concluded that at the stage of writing the books used in the teaching process, the objectives should be determined before the contents were written and the contents should be written accordingly. Another important issue at this point is that the lecturers should be trained on the writing of the outcomes. In this way, it will be possible to establish solid foundations before the contents of the books are written and to proceed in this direction. In a study that reached similar results with this result, Anderson and Krathwohl (2001) emphasized that the outcomes should be determined before the contents are written.

Another result reached within the scope of the study was about the types of questions used in measurement and evaluation processes applied in open and distance learning environments. It has been concluded that one of the most important issues emphasized in this context is to increase the number and variety of questions. At the point of increasing the number and variety of questions, it is emphasized that the questions directed to the learners should be at least at the level of comprehension. Comprehension step according to Bloom taxonomy; It includes translation, interpretation and prediction steps (Krathwohl, 2002). In this context, it will be possible to create the questions asked to learners during the measurement and evaluation phase in line with the least comprehension step rather than the knowledge level that learners accept the events and facts without making any comment or inference (Birgin, 2016).

Another result reached within the scope of the study was to increase the quality of the questions. In this context, it can be stated that the high quality of the learning materials from which the questions are produced is of great importance in terms of the quality of the questions. Therefore, establishing expert teams that will examine the quality of learning materials by institutions will play a role in the quality of the questions to be produced. In this context, it is another result that the learning materials for the questions should not be limited to books only. In this context, it can

be said that all learning materials used in learning processes can be used in the process of writing the questions.

EK-1. Etik Kurul Belgesi

Evrak Kayıt Tarihi: 11.03.2021	Protokol No: 44862	Tarih: 30.03.2021
--------------------------------	--------------------	-------------------

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	BAP Projesi
KONU:	Sosyal Bilimler
BAŞLIK:	Açık ve Uzaktan Öğrenme Ortamlarında Uygulanan Ölçme ve Değerlendirme Sürecine İlişkin Alan Uzmanlarının Görüşleri
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Doç. Dr. İlker USTA
TEZ YAZARI:	-
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu

 Prof. Dr. Şaim ÖNCE (Başkan-İkt. ve İdari Bil. Fak.)	
KATILMADI Prof. Dr. Gülsün KURUBACAK (Açıköğretim Fak.)	 Prof. Dr. Fatime GÜNEŞ (Edebiyat Fak.)
 Prof. Hayri ESMER (Güzel Sanatlar Fak.)	 Prof. Dr. M. Erkan ÜYÜMEZ (İkt. ve İdari Bil. Fak.)
 Prof. Dr. Handan DEVECİ (Eğitim Fak.)	 Prof. Dr. Oktay Cem ADIGÜZEL (Eğitim Fak.)